

पुनर्निर्माण सामुदायिक समिति सम्बन्धी निर्देशिका, २०७३

पुनर्निर्माण सम्बन्धी कार्यमा स्थानीय समुदायको सहभागिता र स्वामित्व अभिवृद्धि गर्न आवश्यक भएकोले भूकम्पबाट प्रभावित संरचनाको पुनर्निर्माण सम्बन्ध ऐन, २०७२ को दफा ३१ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी प्राधिकरणले देहायको निर्देशिका बनाएको छ ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस निर्देशिकाको नाम “पुनर्निर्माण सामुदायिक समिति सम्बन्धी निर्देशिका, २०७३” रहेको छ ।

(२) यो निर्देशिका तुरुन्त प्रारम्भ हुने छ ।

२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,-

(क) “प्राधिकरण” भन्नाले राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण सम्भन्नु पर्छ ।

(ख) “स्थानीय निकाय” भन्नाले यस निर्देशिकाको प्रयोजनका लागि गा.वि.स. तथा नगरपालिका सम्भन्नु पर्छ ।

(घ) “पुनर्निर्माण सामुदायिक समिति” भन्नाले भूकम्पबाट प्रभावित संरचनाहरूको पुनर्निर्माणका लागि स्थानीय बासिन्दाद्वारा सम्बन्धित गाविस तथा नगरपालिकाका बस्ती तथा टोलमा पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना लागि गठित समिति सम्भन्नु पर्छ ।

(ङ) “पुनर्निर्माण समन्वय समिति” भन्नाले भूकम्पबाट प्रभावित संरचनाहरूको पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना सम्बन्धी सामुदायिक स्तरमा गरिने कार्यको समन्वयका लागि सम्बन्धित गा.वि.स. तथा नगरपालिका तहमा गठित समन्वय समिति सम्भन्नु पर्छ ।

(च) “स्थानिय तहमा क्रियाशील राजनीतिक दल” भन्नाले व्यवस्थापिका संसदमा प्रतिनिधित्व भएका दलका स्थानिय संरचनालाई सम्भन्नु पर्छ ।

(छ) “बस्ती वा टोल” भन्नाले गा.वि.स वा नगरपालिकाद्वारा तोकिएको निश्चित भूगोलमा बस्ने स्थानीय समुदायलाई सम्भन्नु पर्छ ।

३. **पुनर्निर्माण सामुदायिक समितिको गठन :**

(१) बस्ती तथा टोलमा भूकम्प पश्चातको पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापनाका लागि आपसी सहयोग र सहकार्य गर्ने व्यवस्था मिलाउन देहाय बमोजिमको एक पुनर्निर्माण सामुदायिक समिति रहने छः

(क) बस्ती वा टोल भेलाले आफूमध्येबाट चुनेको एक जना -अध्यक्ष

(ख) बस्ती वा टोल भेलाले आफूमध्येबाट कम्तीमा तीन जना महिला सहित छानेका प्रतिनिधि, पाँच जना -सदस्य

(ग) बस्ती वा टोल भेलाले चुनेको एक जना -सदस्य सचिव

- (२) समितिका पदाधिकारी एवं सदस्यहरुको कार्यकाल एक वर्षका लागि हुनेछ । प्रत्येक आर्थिक वर्षको श्रावण महिनामा समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यहरुको नविकरण वा नयाँ छनौट गर्नुपर्नेछ ।
- (३) बस्ती वा टोल भेला सम्बन्धित गाविस वा नगरपालिकाले तोकेको मिति, समय र स्थानमा हुनेछ ।
- (४) समितिका सदस्यहरुको चयन गर्दा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिता गराउने कुरामा प्राथमिकता दिनु पर्नेछ ।
- (५) पुनर्निर्माण सामुदायिक समिति खारेज वा विघटन भएमा वा सदस्य स्थायी रूपमा अन्यत्र बसाई सरी गएमा वा मृत्यू भएमा वा दीर्घकालीन मानसिक वा शारीरिक रोग लागि काम गर्न सक्ने अवस्था नभएमा वा लगातार पाँच पटक समय बैठकमा अनुपस्थित भएमा वा समितिमा नरहने लिखित जानकारी दिएमा सम्बन्धित पदाधिकारी वा सदस्यको पद स्वतः खारेज हुनेछ ।
- (६) पुनर्निर्माण सामुदायिक समितिको संख्या सम्बन्धित स्थानिय निकायद्वारा तोकिएको बस्ती वा टोलहरुको संख्याका आधारमा हुनेछ । यस सम्बन्धमा संबद्ध स्थानिय निकायले आवश्यक मापदण्ड तोक्न सक्नेछ ।

४. पुनर्निर्माण सामुदायिक समितिको बैठकको कार्यप्रणाली :

- (१) पुनर्निर्माण सामुदायिक समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्ने छ ।
- (२) हाल कायम सदस्यहरु मध्ये अध्यक्ष सहित बहुमत सदस्यहरुको उपस्थितिलाई समितिको बैठकको गणपुरक संख्या पुगेको मानिने छ । तर पहिलो पटक बहुमत सदस्यको उपस्थिति नपुगेर बोलाईएको दोश्रो पटकको बैठकमा हाल कायम रहेको सदस्य संख्याको एकतिहाई उपस्थितिलाई नै गणपुरक संख्या मानी बैठक संचालन गरिने छ ।
- (३) बैठकमा सामान्यतया सर्वसम्मत रूपमा निर्णय गरिने छ । यदि सहमति कायम हुन नसके बहुमतका आधारमा निर्णय लिन सकिने छ ।
- (४) समितिको बैठकमा उपस्थित सबै सदस्यको उपस्थितिको अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।
- (५) बैठकको निर्णय अध्यक्ष र सदस्य सचिवले प्रमाणीकरण गर्नु पर्नेछ ।
- (६) बैठकको उपस्थिति र प्रमाणित निर्णयको अभिलेख राख्ने जिम्मा सदस्य सचिवको हुनेछ ।
- (७) समितिले आवश्यकताअनुसार विभिन्न निकाय, संघ-संस्था, सम्बन्धित टोल वा बस्तीका व्यक्तिलाई बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।
- (८) बैठक सम्बन्धी अन्य व्यवस्था समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

५. पुनर्निर्माण सामुदायिक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार : पुनर्निर्माण सामुदायिक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

- (१) आफ्नो समुदायमा क्षतिग्रस्त भएका घरहरूको पुनर्निर्माणमा आपसी सहयोग आदान प्रदान गर्ने गराउने ।
- (२) बस्ती तथा वडा स्तरमा रहेका पूर्वाधारहरूको पुनर्निर्माण कार्यमा कार्यरत निकाय तथा संघ संस्थाहरूलाई सहयोग र सहजीकरण गर्ने ।
- (३) बस्ती तथा टोल स्तरमा गर्नुपर्ने पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना सम्बन्धी कार्यको स्थानिय योजना तयार पार्न सम्बन्धित स्थानिय निकायलाई सहयोग गर्ने ।
- (४) बस्ती तथा वडास्तरमा पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना सम्बन्धमा परेका गुनासोहरूका सम्बन्धमा पुनर्निर्माण समन्वय समितिलाई आवश्यक सल्लाह, सुझाव दिने ।
- (५) स्थानीय निकाय तथा अन्य सरोकारवाला निकायसंग समन्वय गरी समितिको संस्थागत विकास, क्षमता अभिवृद्धि, समुदाय स्तरको सामाजिक तथा आर्थिक सम्बृद्धिसंग सम्बन्धित कृयाकलापहरू संचालन गर्ने, गराउने ।
- (६) क्षतिग्रस्त निजी घरहरूको पुनर्निर्माणमा गा.वि.स सचिव, नगरपालिकाका कार्यकारी अधिकृत, प्राविधिकहरू तथा सहजकर्ताहरूलाई आवश्यक सहयोग पुऱ्याउने ।
- (७) समुदाय तथा टोलस्तरमा भूकम्प प्रभावितहरू तथा अन्य गरिब तथा सीमान्तकृत व्यक्तिहरूको जिविकोपार्जनका आधारहरू विकास गर्न आवश्यक कार्यक्रमहरूको पहिचान, विकास र कार्यान्वयन गर्ने । यस्ता कार्यक्रमहरूमा विभिन्न सरकारी निकाय तथा गैरसरकारी संस्थाहरूबाट प्राप्त स्रोत तथा सहायताको प्रभावकारी परिचालन गर्ने, गराउने ।
- (८) सदस्यहरूबीच लगानी प्रवाह, सीप विकास, उद्यमशीलता प्रवर्द्धन तथा अन्य स्वरोजगारमूलक तथा आय आर्जनका कार्यक्रमहरू संचालन गर्न प्रेरित गर्ने ।
- (९) पुनर्निर्माण र समुदायको विकासमा समितिलाई क्रियाशील गराई यस कार्यमा स्थानीय निकायलाई सहयोग गर्ने ।
- (१०) सामुदायिक हित अभिवृद्धि गर्न सहयोगी समूहको रूपमा कार्य गर्ने ।
- (११) पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना कार्यमा स्थानीय जनतालाई स्वयंसेवकका रूपमा परिचालन गर्ने, गराउने ।
- (१२) प्राधिकरणद्वारा समय समयमा तोकिएका अन्य कार्यहरू गर्ने गराउने ।

६. पुनर्निर्माण समन्वय समिति :

- (१) नगरपालिका वा गाविस तहमा भूकम्प पश्चात्को पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना कार्यमा सहयोग, तथा सहजीकरण गर्न देहाय बमोजिमको एक पुनर्निर्माण समन्वय समिति रहनेछ ।
  - (क) पुनर्निर्माण सामुदायिक समितिका अध्यक्षहरुको भेलाले छनौट गरेको एक जना -संयोजक
  - (ख) पुनर्निर्माण सामुदायिक समितिका अध्यक्षहरु मध्येबाट (कम्तीमा एक देखि चार जना महिला सहित) छनौट भएका दुई देखि छ जना -सदस्य
  - (ग) वडा नागरिक मञ्चका अध्यक्षहरु मध्येबाट कम्तीमा एक जना महिला सहित समितिले छनौट गरेका दुई जना -सदस्य
  - (घ) नागरिक सचेतना केन्द्रका प्रमुखहरु मध्येबाट कम्तीमा एक जना महिला सहित समितिले छनौट गरेका दुई जना -सदस्य
  - (ङ) सम्बन्धित स्थानिय निकायद्वारा तोकिएको कर्मचारी - सचिव
- (२) पुनर्निर्माण समन्वय समिति खारेज वा विघटन भएमा वा सदस्य स्थाई रूपमा अन्यत्र बसाई सरी गएमा वा मृत्यु भएमा पदाधिकारी वा सदस्यको पद स्वतः खारेज हुनेछ ।
- (३) समितिका पदाधिकारीहरुको कार्यकाल एक वर्षको हुनेछ । प्रत्येक आर्थिक वर्षको श्रावण महिनामा समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यहरुको नविकरण वा नयाँ छनौट गर्नुपर्नेछ ।

७. पुनर्निर्माण समन्वय समितिको बैठकको कार्यप्रणाली :

- (१) समितिको बैठक संयोजकले तोकेको मिति र समयमा सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकाको कार्यालयमा बस्नेछ । गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकाको भवन क्षतिग्रस्त भएको अवस्थामा हाल कार्यसञ्चालन भइरहेको स्थानमा बैठक बस्नेछ ।
- (२) बैठक बोलाउदा सो बैठकमा छलफल गरिने विषय स्पष्ट रूपमा किटान गरी बैठक बस्ने मिति भन्दा सामान्यतया तीन दिन अगावै सचिवले सबै सदस्यलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । तर समस्याको गाम्भीर्यता हेरी छोटो अवधिको सूचनाद्वारा आकस्मिक रूपमा बैठक बस्न पनि सक्नेछ ।
- (३) बैठकमा उपस्थित प्रत्येक सदस्यले उपस्थिति पुस्ताकामा सही गर्नु पर्नेछ ।
- (४) पुनर्निर्माण समन्वय समितिले आवश्यकतानुसार स्थानीय तहमा क्रियाशील राजनैतिक दल, समाजसेवी वा अन्य विभिन्न संघ-संस्था तथा निकायका प्रतिनिधिहरुलाई बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

- (५) बैठकको एजेण्डामा छलफल पश्चात संयोजकले निर्णयका लागि प्रस्तुत गर्नु पर्नेछ ।
- (६) समितिको बैठक वर्षमा कम्तिमा तीन पटक बस्नु पर्नेछ ।
- (७) समितिको निर्णय सकभर सर्वसम्मत रूपमा गर्नु पर्नेछ । सर्वसम्मत निर्णय हुन नसकेमा बहुमतबाट निर्णय गरिनेछ ।
- (८) सचिवले बैठकमा भएको निर्णयलाई निर्णय पुस्तिकामा अभिलेख गरी उपस्थित सदस्यलाई सही गराई राख्नु पर्नेछ ।
- (९) बैठकको निर्णय उतार अध्यक्ष एवं सचिवले प्रमाणीकरण गरी सम्बन्धित स्थानीय निकाय एवं अन्य तालुक निकायमा पठाउनु पर्नेछ ।
- (१०) समितिमा तत्काल कायम रहेको सदस्य संख्याको पचास प्रतिशत उपस्थित नभई समितिको बैठक बस्ने छैन ।
- (११) पहिलो पटक बहुमत सदस्यको उपस्थिति नपुगेर बोलाईएको दोश्रो पटकको बैठकमा हाल कायम रहेको सदस्य संख्याको एकतिहाई उपस्थितिलाई नै गणपुरक संख्या मानी बैठक संचालन गरिने छ ।

द. पुनर्निर्माण समन्वय समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार : पुनर्निर्माण समन्वय समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (१) भूकम्पबाट प्रभावित संरचनाहरूको पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना सम्बन्धी कार्यमा समन्वय र सहजीकरण गर्ने ।
- (२) लाभग्राहीहरूसँग गरिने अनुदान संभौता कार्यमा सम्बन्धित स्थानीय निकायलाई सहयोग गर्ने ।
- (३) स्थानीय तहको एकीकृत पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना योजनाको तर्जुमा कार्यमा स्थानीय निकायलाई सहयोग गर्ने ।
- (४) स्थानीय तहमा क्रियाशील राजनैतिक दलहरूसँग समन्वय गरी पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना सम्बन्धी कार्यमा आवश्यक राजनैतिक सहमतिको वातावरण बनाउने ।
- (५) लाभग्राही पहिचान तथा दर्ताको क्रममा परेका उजुरीहरूको वास्तविकता पहिचान गर्न सहयोग पुर्याउने ।
- (६) लाभग्राहीलाई अनुदान रकम उपलब्ध गराउन सम्बन्धित स्थानीय निकायलाई गर्न पृष्ठपोषण गर्ने ।
- (७) पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना कार्यमा सहयोग गर्ने संघ संस्थाहरू बीच समन्वय गर्न गाउँ विकास समिति र नगरपालिकालाई सहयोग पुर्याउने ।

- (८) सरकारी निकाय तथा अन्य संघ संस्थाबाट उपलब्ध गराइने राहत तथा अन्य सुविधा नपाउनु पर्ने व्यक्तिले लिएको अवस्थामा सो को जानकारी सम्बन्धित स्थानीय निकायमा गराउने ।
- (९) पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना सम्बन्धी कार्यको बारेमा स्थानीय समुदाय तथा लाभग्राही परिवारलाई जानकारी दिने र उनीहरूलाई पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना सम्बन्धी काममा सहभागी गराउने ।
- (१०) लाभग्राही सूचीमा परेका घरमूली बाहिर भएको कारण एकाघरका परिवारका अन्य सदस्यले अनुदान संभौता गर्नु पर्ने अवस्थामा त्यस्ता व्यक्तिको घरमूलीसंगको नाता फरक नपर्ने गरी प्रमाणित गर्नमा सम्बन्धित स्थानीय निकायलाई सहयोग पुऱ्याउने ।
- (११) लाभग्राहीहरूको गुनासोको सम्बन्धमा छलफल गरी सम्बन्धित गाविस तथा नगरपालिकाहरूलाई आवश्यक सुझाव दिने ।
- (१२) स्वयंसेवक परिचालनमा आवश्यक समन्वय र सहजीकरण गर्ने ।
- (१३) पुनर्निर्माण कार्यको कार्यप्रगति तथा वास्तविक अवस्थाका बारेमा आवश्यकता अनुसार सार्वजनिक सुनुवाई गरी सम्बन्धित स्थानीय निकायमा जानकारी गराउने ।
- (१४) पुनर्निर्माणको क्रममा उत्पन्न समस्याको स्थानीय स्तरमा समाधान गर्न पहल गर्ने ।
- (१५) प्राधिकरणले समय समयमा तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने गराउने ।

९. सम्पत्ति तथा दायित्व:

- (१) पुनर्निर्माण सामुदायिक समिति र पुनर्निर्माण समन्वय समितिलाई यस निर्देशिकाले तोकेको काम गर्दा प्राप्त हुन आएको सम्पत्ति पुनर्निर्माण र पुनर्स्थापनाको काममा प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।
- (२) पुनर्निर्माण सामुदायिक समिति वा पुनर्निर्माण समन्वय समिति विघटन भएमा उक्त समितिको नाममा रहेको सम्पत्ति सम्बन्धित स्थानीय निकायको हुनेछ ।

१०. दर्ता वा सूचीकरण गर्नु पर्ने : पुनर्निर्माण समन्वय समिति र पुनर्निर्माण सामुदायिक समिति सम्बन्धित नगरपालिका वा गाउँ विकास समितिमा दर्ता वा सूचीकरण गर्नु पर्नेछ ।

११. व्याख्या गर्ने अधिकार : यस निर्देशिकाको कार्यान्वयन गर्दा कुनै बाधा वा द्विविधा उत्पन्न भएमा सो विषयमा प्राधिकरणले गरेको व्याख्या अन्तिम हुनेछ ।